

การติดตามหนี้สินและการดำเนินคดี

ปรเมศวร์ อินทรชุมนุม¹

ในการติดตามหนี้สินของสหกรณ์ กรรมการดำเนินการและเจ้าหน้าที่สหกรณ์จำเป็นต้องใช้ความระมัดระวังและความรอบคอบเพื่อแก้ปัญหาหนี้สินของมวลสมาชิก เพราะเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของกรรมการดำเนินและเจ้าหน้าที่สหกรณ์ หากเกิดความเสียหายเพราะไม่สามารถติดตามหนี้สินของสหกรณ์ได้ หรือเพราะการปล่อยปละละเลยไม่ติดตามเร่งรัดหนี้สิน กรรมการดำเนินการและเจ้าหน้าที่สหกรณ์อาจได้ชื่อว่าเป็นผู้ทำละเมิดต่อสหกรณ์ซึ่งต้องรับผิดชอบต่อสหกรณ์ ดังนั้น กรรมการดำเนินการและเจ้าหน้าที่สหกรณ์ควรทำความเข้าใจในวิธีติดตามหนี้สินไว้บ้าง เพื่อให้การบริหารสินเชื่อเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งในเบื้องต้นควรทำความเข้าใจในเรื่องของหนี้ดังต่อไปนี้

“หนี้” หมายถึงความผูกพันทางกฎหมายระหว่างบุคคลทั้งสองฝ่าย ฝ่ายหนึ่งเรียกว่า “ลูกหนี้” ต้องกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งให้แก่อีกฝ่ายหนึ่งซึ่งเรียกว่า “เจ้าหนี้” การกระทำของลูกหนี้ที่มีต่อเจ้าหนี้เราเรียกว่า “วัตถุแห่งหนี้” ซึ่งในทางกฎหมายย่อมหมายถึง การกระทำการ การงดเว้นการกระทำและส่งมอบทรัพย์สิน ซึ่งหากจะให้เข้าใจอย่างง่ายหนี้หมายถึงหน้าที่ของคู่กรณีหรือคู่สัญญาที่ต้องปฏิบัติต่อกัน เช่น นายไก่อ้อสินค้าจากนายไข่ นายไก่อ้อก็มีหน้าที่ที่ต้องชำระราคาสินค้าให้แก่นายไข่ ในขณะที่นายไข่ก็มีหน้าที่ที่ต้องส่งมอบสินค้าชนิดนั้นให้แก่นายไก่อ้อเช่นกัน หน้าที่ของแต่ละฝ่ายนั้นแหละภาษากฎหมายเขาเรียกว่า “หนี้” ส่วนการชำระหนี้ที่อาจเกิดขึ้นด้วยการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งหรือการงดเว้นการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น การที่เราจ้างให้ช่างตัดผมตัดผมให้แก่เรา อย่างนี้เราเรียกว่าเป็นการชำระหนี้ด้วยการกระทำ ส่วนการงดเว้นการกระทำที่เป็นการชำระหนี้ก็มีได้ เช่น การที่เราตกลงกับนายแดงมิให้ประกอบกิจการค้าขายแข่งกับเรา ทั้งหมดนี้หากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่กระทำตามที่ตกลงกันไว้ ถือว่าฝ่ายนั้นเป็นผู้ผิดสัญญา

บ่อเกิดแห่งหนี้

หนี้จะเกิดขึ้นได้จาก ๓ เหตุใหญ่ ๆ คือ

๑. นิติสัมพันธ์ คือ ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจากการที่มีความสมัครใจตกลงกันระหว่างบุคคลสองฝ่ายขึ้นไป เพื่อก่อให้เกิดหนี้ขึ้นตามกฎหมาย เช่น นายแดงกู้เงินจากนายขาวไปจึงเกิดเป็นสัญญากู้ยืมเงิน

๒. นิติเหตุ คือ ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นตามความรับผิดชอบของการกระทำซึ่งเป็นผลให้ต้องผูกพันเป็นหนี้โดยผลของกฎหมาย ซึ่งมีสามกรณีดังต่อไปนี้ คือ

๒.๑ จัดการงานนอกสั่ง² การที่บุคคลหนึ่งได้เข้าไปจัดการงานให้อีกฝ่ายหนึ่งโดยที่เขาไม่ได้ให้วาทหรือมอบหมาย แต่เป็นที่สมประโยชน์แก่บุคคลที่เจ้าของกิจการนั้น ซึ่งบุคคลที่ได้เข้าจัดการไปนั้นมีสิทธิเรียกร้องเอาค่าใช้จ่ายที่ตนได้เสียไปรวมทั้งค่าเสียหายที่ตนได้รับ

¹ อัยการพิเศษฝ่ายประจำสำนักงานอัยการสูงสุด

² ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๓๙๕

๒.๒ ลามิควรไต้³ คือ การที่ได้ทรัพย์สินโดยปราศจากเหตุผลที่จะกล่าวอ้างเพื่อยึดทรัพย์สินนั้นไว้โดยชอบ ซึ่งเป็นทางให้บุคคลอื่นต้องเสียเปรียบ บุคคลผู้ได้ทรัพย์สินไว้จึงต้องมีหนี้หรือหน้าที่ต้องคืนทรัพย์สิน ซึ่งไม่อาจคืนได้ก็ต้องใช้ราคาหรือค่าเสียหายแทน

๒.๓ ละเมิด⁴ คือ การจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ทำต่อบุคคลอื่น โดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่า ผู้นั้นทำละเมิด จำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น ซึ่งค่าสินไหมทดแทนนี้เองคือหนี้ที่บุคคลผู้กระทำความผิดต้องชำระให้แก่บุคคลผู้ได้รับความเสียหาย เช่น นายชิตซ์ขับรถชนนายชอบด้วยความประมาท นายชิตซ์จึงเป็นผู้กระทำความผิดต่อนายชอบ นายชิตซ์จึงมีหน้าที่หรือหนี้ที่จ่ายค่าเสียหายแก่นายชอบ

๓. นิติธรรมชาติ คือ ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติของมนุษย์ที่ต้องขยายเผ่าพันธุ์ การสมัครใจผูกพันด้วยการอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัว ซึ่งจะทำให้เกิดหน้าที่รับผิดชอบต่อกันระหว่างสามีภริยาบิดามารดาและบุตร ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งผิดหน้าที่ อีกฝ่ายหนึ่งก็มีสิทธิเรียกร้องให้อีกฝ่ายหนึ่งปฏิบัติตามชำระหนี้ได้ รวมถึงความสัมพันธ์ในเรื่องทายาทในทางมรดก ซึ่งหากขัดแย้งหรือพิพาทกันก็จะนำไปสู่การฟ้องร้องให้กระทำการหรืองดเว้นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งได้

นอกจากนั้น หนี้บางประเภทก็อาจเกิดขึ้นด้วยอำนาจของกฎหมายมิใช่เกิดจากความสัมพันธ์ตามสามลักษณะดังกล่าวข้างต้น เช่น กฎหมายภาษีซึ่งบัญญัติให้บุคคลผู้มีรายได้มีหน้าที่ต้องเสียภาษีอากร ดังนั้นภาษีอากรคือหนี้ที่เกิดขึ้นโดยกฎหมาย

กำหนดเวลาชำระหนี้

เมื่อลูกหนี้และเจ้าหนี้มีหนี้ที่ต้องชำระหนี้ต่อกัน ต้องมีกำหนดเวลาที่จะชำระให้แก่กันเมื่อไร หากมีการกำหนดไว้แล้วต้องชำระให้ตามกำหนด แต่หากมิได้กำหนดไว้แล้วก็เป็นหนี้ที่ไม่มีกำหนดระยะเวลาซึ่งจะมีผลแตกต่างกัน กล่าวคือ

๑. หนี้ที่ไม่มีกำหนดเวลา เกิดจากการที่เจ้าหนี้และลูกหนี้ไม่ได้ตกลงกำหนดเวลาในการชำระหนี้ไว้ กรณีนี้ลูกหนี้จึงไม่อาจผิดนัดได้เลย เมื่อลูกหนี้ยังไม่ผิดนัดเจ้าหนี้ก็ไม่อาจฟ้องร้องต่อศาลให้ลูกชำระหนี้ได้เลย ดังนั้นกฎหมายจึงกำหนดให้เมื่อเจ้าหนี้ทวงถามแก่ลูกหนี้ให้ชำระหนี้ภายในเวลาใดเวลาหนึ่งเสียก่อน เมื่อกำหนดเวลาแล้วลูกหนี้ก็ต้องชำระแก่เจ้าหนี้โดยทันทีเช่นกัน แต่ถ้าหากเจ้าหนี้ยังไม่ได้ทวงถามหรือกำหนดเวลาชำระหนี้ให้แก่ลูกหนี้ ลูกหนี้ยังไม่เป็นผู้ผิดนัด แต่ถ้าเจ้าหนี้ทวงถามแก่ลูกหนี้หรือกำหนดเวลาชำระหนี้แล้ว ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้จึงถือว่าลูกหนี้ตกเป็นผู้ผิดนัด และเจ้าหนี้นอ่ยมีอำนาจฟ้องร้องต่อศาลให้ลูกชำระหนี้ได้

๒. หนี้ที่มีกำหนดเวลาในการชำระหนี้ กล่าวคือเมื่อเจ้าหนี้ตกลงกับลูกหนี้ว่าจะให้ลูกหนี้ชำระหนี้ในเวลาเท่าไร วันที่เท่าไร เมื่อถึงกำหนดวันเวลาดังที่ตกลงไว้ในสัญญาแล้ว หากลูกหนี้มิได้ชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ ลูกหนี้จึงตกเป็นผู้ผิดนัดทันที

³ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๔๐๖

⁴ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๔๒๐

๓. หนี้ตามความรับผิดชอบ เช่น หนี้ตามนิติเหตุหรือหนี้ตามนิติธรรมชาติ กำหนดนัดชำระหนี้หรือจะเรียกว่าสิทธิเรียกร้องของฝ่ายหนึ่งย่อมเกิดขึ้นทันทีที่อีกฝ่ายหนึ่งกระทำการซึ่งเว้นการกระทำตามหน้าที่ในนิติธรรมชาติ หรือเป็นผู้ก่อให้เกิดในนิติเหตุนั้น ๆ

ผลของการผิดนัด

เมื่อลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้ ผลที่เกิดขึ้นต่อลูกหนี้ คือ

๑. ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการผิดนัด คือ ถ้าลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ให้ตรงเวลา ถือว่าก่อความเสียหายแก่เจ้าหนี้ ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้น

๒. ถ้าเป็นการชำระหนี้ที่มีระยะเวลาเป็นสาระสำคัญ เจ้าหนี้อาจบอกปิดไม่ชำระหนี้ได้ เพราะอาจเป็นการไร้ประโยชน์แก่เจ้าหนี้แล้ว เช่น นางสาวอ้อยจ้างนางจอยตัดชุดแต่งงาน แต่เมื่อถึงวันแต่งงานแล้วยังตัดไม่เสร็จ นางสาวอ้อยสามารถบอกปิดไม่รับชุดแต่งงานได้

๓. กรณีเป็นหนี้เงิน ในกรณีที่ไม่ได้ตกลงเรื่องดอกเบี้ยไว้ต้องเสียแก่เจ้าหนี้ในอัตราร้อยละ ๗.๕ ต่อปีนับแต่ผิดนัด หากตกลงไว้ให้สูงกว่านั้นก็ใช้ได้แต่ต้องไม่เกินร้อยละ ๑๕ ต่อปี แต่จะเรียกดอกเบี้ยจะคิดดอกเบี้ยซ้อนดอกเบี้ยอีกไม่ได้

๔. กรณีเป็นหนี้การส่งมอบ ลูกหนี้ต้องชดเชยความเสียหายให้แก่เจ้าหนี้ ค่าเสียหายนี้จะต้องตีราคาทรัพย์สินก่อน ทรัพย์สินนั้นเป็นจำนวนเท่าใด จึงนำเงินจำนวนนี้ถือเป็นเงินต้นแล้วจึงนำมาคำนวณเป็นดอกเบี้ย

การทวงถามให้ชำระหนี้

เมื่อลูกหนี้ผิดนัดไม่ชำระหนี้ไม่ว่าด้วยเหตุใดก็ตาม สิ่งแรกที่เจ้าหนี้ควรต้องดำเนินการคือการทวงถามให้ลูกหนี้ชำระหนี้ ในเบื้องต้นอาจติดต่อทวงถามด้วยวาจาเสียก่อน หากไม่ได้ผลก็ต้องเป็นทำหนังสือทวงหนี้ ไม่ว่าจะเป็นการทวงด้วยวาจาหรือเป็นหนังสือ สำหรับหนี้เงินกู้้นอกจากจะทวงถามลูกหนี้แล้ว ควรทวงผู้ค้ำประกันไปในคราวเดียวกันด้วยเพราะผู้ค้ำประกันจะเป็นตัวช่วยในการทวงหนี้จากลูกหนี้เร็วขึ้น ลูกหนี้บางคนเมื่อได้รับแล้วอาจจะรับเงินมาชำระหนี้ แต่ลูกหนี้บางคนอาจนิ่งเฉยแม้จะได้รับหนังสือทวงหนี้มาหลายครั้งแล้ว จึงต้องนำคดีมาฟ้องร้องต่อศาล หากเป็นหนี้ที่ไม่มีกำหนดเวลาจะต้องมีการกำหนดเวลาให้ลูกหนี้ชำระหนี้เสียก่อน เมื่อลูกหนี้ไม่ชำระตามเวลาที่กำหนด ลูกหนี้ก็จะตกเป็นผู้ผิดนัดและเจ้าหนี้จะได้มีสิทธิคิดดอกเบี้ยหรือค่าเสียหายได้ ตรงกันข้ามกับหนี้ที่กำหนดเวลาในการชำระหนี้ หากไม่ชำระตามกำหนดนั้น เจ้าหนี้สามารถเรียกค่าเสียหายหรือดอกเบี้ยได้ทันที ในบางกรณีที่ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้จะทำให้เจ้าหนี้มีสิทธิบอกเลิกสัญญาได้หรืออาจทำให้เกิดสิทธิฟ้องร้องคดีขึ้นมา อาทิเช่น กรณีที่จะมีการบังคับจำนองต้องมีหนังสือบอกกล่าวทวงถาม(Notice) ไปกับผู้จำนองเสียก่อน แล้วจึงจะมีการฟ้องร้องบังคับจำนองได้

ตัวอย่างหนังสือบอกกล่าวทวงถามลูกหนี้

ที่/๒๕๕๕

สหกรณ์

วันที่.....

เรื่อง ขอให้ชำระหนี้

เรียน นาย.....(ลูกหนี้)

อ้างถึง สัญญากู้เลขที่.....

ตามสัญญาที่อ้างถึง ท่านได้กู้ยืมเงินไปจากสหกรณ์จำกัด เป็นเงินจำนวนทั้งสิ้น.....บาท (.....) โดยกำหนดชำระหนี้เป็นงวด งวดละ.....เดือน โดยชำระทุกวันที่.....รวมงวด ดังความที่ท่านแจ้งอยู่แล้ว นั้น

บัดนี้ปรากฏว่า ในงวดที่.....ท่านมิได้ชำระหนี้งวดดังกล่าวแก่สหกรณ์ ฯ กรณีจึงถือว่าท่านตกเป็นผู้ผิดนัดชำระหนี้แก่สหกรณ์ฯ ซึ่งสหกรณ์มีสิทธิเรียกร้องให้ท่านลูกหนี้ชำระหนี้ที่ค้างอยู่ทั้งหมด ณ วันที่ครบกำหนดในงวดที่ผิดนัดดังกล่าวเป็นจำนวนทั้งสิ้น.....บาท (.....) แก่สหกรณ์ได้

ฉะนั้น โดยหนังสือฉบับนี้ ข้าพเจ้าในฐานะผู้จัดการสหกรณ์ฯ ซึ่งคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ฯ มอบหมายให้เป็นผู้แทนของสหกรณ์ฯ ตามความในมาตรา ๕๑ แห่งพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ.๒๕๔๒ จึงขอแจ้งให้ท่านนำเงินจำนวนดังกล่าวข้างต้น พร้อมดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ.....ต่อปี ของต้นเงินที่ค้างชำระนับแต่วันผิดนัดจนถึงวันที่ชำระเสร็จ นำไปชำระแก่สหกรณ์ฯ ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ท่านได้รับหนังสือฉบับนี้ หากพ้นกำหนดเวลาดังกล่าว ท่านยังคงเพิกเฉยไม่ดำเนินการชำระหนี้ให้เสร็จสิ้น สหกรณ์ฯ มีความจำเป็นต้องดำเนินการตามกฎหมายแก่ท่านต่อไป

อนึ่ง หากท่านประสงค์จะขอประนอมหนี้ดังกล่าว ขอให้ท่านทั้งลูกหนี้และผู้ค้ำประกันไปพบข้าพเจ้าก่อนครบกำหนดตามหนังสือฉบับนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(.....)

ผู้จัดการสหกรณ์ ฯ

ตัวอย่างหนังสือบอกกล่าวทวงถามผู้ค้ำประกัน

ที่

สหกรณ์

วันที่.....

เรื่อง ขอให้ชำระหนี้

เรียน นาย.....(ผู้ค้ำประกัน)

นาง.....(ผู้ค้ำประกัน)

อ้างถึง สัญญาค้ำประกัน ฉบับลงวันที่.....

ตามสัญญาที่อ้างถึง ท่านได้ตกลงผูกพันตนเข้าค้ำประกันนาย..... ลูกหนี้ ซึ่งได้กู้ยืมเงินไปจากสหกรณ์จำกัด เป็นเงินจำนวนทั้งสิ้นบาท (.....) โดยกำหนดว่าหากลูกหนี้ไม่ชำระหนี้แก่สหกรณ์ อันถือได้ว่าลูกหนี้ตกเป็นผู้ผิดนัด ท่านจะต้องร่วมรับภาระชำระหนี้แทนแก่สหกรณ์ ดังความที่ท่านแจ้งอยู่แล้ว นั้น

บัดนี้ปรากฏว่า ในงวดที่.....ลูกหนี้มิได้ชำระหนี้งวดดังกล่าวแก่สหกรณ์ฯ กรณีจึงถือว่าลูกหนี้ตกเป็นผู้ผิดนัดชำระหนี้แก่สหกรณ์ฯ ซึ่งสหกรณ์มีสิทธิเรียกร้องให้ทั้งลูกหนี้และท่านร่วมกันหรือแทนกันชำระหนี้ที่ค้างอยู่ทั้งหมด ณ วันที่ครบกำหนดในงวดที่ผิดนัดดังกล่าวเป็นจำนวนทั้งสิ้นบาท (.....) แก่สหกรณ์ได้

ฉะนั้น โดยหนังสือฉบับนี้ ข้าพเจ้าในฐานะผู้จัดการสหกรณ์ฯ ซึ่งคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ฯ มอบหมายให้เป็นผู้แทนของสหกรณ์ฯ ตามความในมาตรา ๕๑ แห่งพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ.๒๕๔๒ จึงขอแจ้งให้ท่านนำเงินจำนวนดังกล่าวข้างต้น พร้อมดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ.....ต่อปี ของต้นเงินที่ค้างชำระนับแต่วันผิดนัดจนถึงวันที่ชำระเสร็จ นำไปชำระแก่สหกรณ์ฯ ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ท่านได้รับหนังสือฉบับนี้ หากพ้นกำหนดเวลาดังกล่าว ท่านยังคงเพิกเฉยไม่ดำเนินการชำระหนี้ให้เสร็จสิ้น สหกรณ์ฯ มีความจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่จะต้องดำเนินคดีตามกฎหมายแก่ท่านต่อไป

อนึ่ง หากท่านประสงค์จะขอประนอมหนี้ดังกล่าว ขอให้ท่านทั้งลูกหนี้และผู้ค้ำประกันไปพบข้าพเจ้าก่อนครบกำหนดตามหนังสือฉบับนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(.....)

ผู้จัดการสหกรณ์ฯ

การรับสภาพหนี้

ในกรณีที่ลูกหนี้ยังไม่สามารถชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ได้และคดีใกล้ขาดอายุความ หรือในกรณีที่หนี้ดังกล่าวไม่มีหลักฐานการกู้ยืม เจ้าหนี้ต้องพยายามต่อรองให้ลูกหนี้ทำหนังสือรับสภาพหนี้ไว้ก่อน เพราะเมื่อลูกหนี้ได้ทำหนังสือรับสภาพหนี้ไว้ จะทำให้อายุความฟ้องร้องคดีสะดุดหยุดลง และในกรณีที่มูลหนี้นั้นมีได้มีหลักฐานก็จะทำให้เจ้าหนี้มีหลักฐานการกู้ยืมนั้นขึ้นมาใหม่ซึ่งเจ้าหนี้จึงมีสิทธินำไปเป็นหลักฐานการฟ้องร้องคดีได้ ทั้งยังทำให้เจ้าหนี้มีพยานเอกสารในการฟ้องร้องในหนี้นั้นเพิ่มขึ้น การที่ลูกหนี้ทำหนังสือรับสภาพหนี้

หากลูกหนี้ตายไปก่อน ผู้จัดการมรดกหรือทายาทผู้มีสิทธิได้รับมรดกของลูกหนี้ทั้งหมดสามารถทำหนังสือรับสภาพหนี้ของผู้ตายได้

หากมีทำหนังสือรับสภาพหนี้จะทำให้อายุความสะดุดหยุดลง ทำให้นับอายุความเริ่มต้นขึ้นใหม่ เช่น หนี้กู้ยืมเงินที่ไม่มีกำหนดเวลามีอายุความ ๑๐ ปี นับแต่วันที่กู้ยืม เวลาล่วงเลยมาแล้ว ๘ ปี ลูกหนี้ทำหนังสือรับสภาพหนี้ ทำให้อายุความสะดุดหยุดลงในปีที่ ๘ และเริ่มนับอายุความใหม่ไปอีก ๑๐ ปี

ตัวอย่างหนังสือรับสภาพหนี้

ทำที่สหกรณ์.....จำกัด

วันที่.....

ตามที่ข้าพเจ้า.....อายุ...ปี อยู่บ้านเลขที่.....
ได้กู้ยืมเงินไปจากสหกรณ์.....จำกัด เป็นเงินจำนวน.....บาท
(.....) ตามหนังสือสัญญากู้ ฉบับลงวันที่.....นั้น

ข้าพเจ้าขอทำหนังสือรับสภาพหนี้ฉบับนี้ไว้แก่สหกรณ์จำกัด เพื่อเป็นหลักฐานว่า ข้าพเจ้ายังคงมีหนี้ค้างชำระเป็นเงินจำนวนทั้งสิ้น..... บาท
(.....) ซึ่งข้าพเจ้าประสงค์จะชำระหนี้แก่สหกรณ์จำกัด ต่อไป โดยขอผ่อนชำระหนี้ที่ค้างชำระเป็นรายเดือน เดือนละ.....บาท (.....)
หากข้าพเจ้าผิดนัดงวดหนึ่งงวดใด ให้ถือว่าข้าพเจ้าผิดนัดทุกงวด ยอมให้สหกรณ์.....จำกัดฟ้องบังคับคดีได้ทันที โดยมีต้องบอกกล่าวทวงถามอีก

เพื่อเป็นหลักฐาน ข้าพเจ้าจึงลงลายมือชื่อต่อหน้าพยาน

ลงชื่อ.....ลูกหนี้

(.....)

ลงชื่อ.....เจ้าหนี้

(.....)

ลงชื่อ.....พยาน

(.....)

ลงชื่อ.....พยาน

(.....)

การรับสภาพความผิด

ในกรณีที่หนี้ขาดอายุความ เจ้าหนี้ก็ยังสามารถฟ้องร้องได้ แต่ถ้าลูกหนี้ยกเรื่องขาดอายุความขึ้นเป็นข้อต่อสู้ เจ้าหนี้ก็จะแพ้คดี และลูกหนี้ก็ไม่ต้องชำระหนี้อีกต่อไป ดังนั้นในกรณีเช่นนี้เจ้าหนี้ต้องเกลี้ยกล่อมให้ลูกหนี้รับว่าตนเป็นหนี้เจ้าหนี้จริง ไม่ว่าจะทำเป็นเป็นหนังสือหรือการประกันหนี้ด้วยหลักทรัพย์หรือการให้การให้บุคคลอื่นค้ำประกัน เรียกว่า “รับสภาพความผิด” ซึ่งเมื่อมีการรับสภาพความผิดแล้วต่อมาลูกหนี้จะปฏิเสธไม่ชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ไม่ได้ ถ้าเป็นการทำหนังสือไว้ก่อนขาดอายุความ เรียกว่า รับสภาพหนี้ แต่ถ้าหากได้ทำหนังสือไว้ภายหลังที่หนี้ขาดอายุความแล้ว เรียกว่า รับสภาพความผิด

ตัวอย่างหนังสือรับสภาพความผิด

ทำที่สทกรณีจำกัด

วันที่.....

ตามที่ข้าพเจ้า.....อายุ...ปี อยู่บ้านเลขที่.....
ได้กู้ยืมเงินไปจากสทกรณีจำกัด เป็นเงินจำนวน.....
บาท (.....) ซึ่งข้าพเจ้ายังคงค้างชำระเป็นเงินจำนวน.....
บาท (.....) นั้น

ข้าพเจ้ามีความประสงค์รับสภาพความผิดและยอมรับผูกพันต่อหนี้ที่ข้าพเจ้าค้างชำระแก่สทกรณีดังกล่าวต่อไป โดยข้าพเจ้าขอผ่อนชำระหนี้ที่ค้างชำระเป็นรายเดือน เดือนละ.....บาท (.....) หากข้าพเจ้าผิดนัดงวดหนึ่งงวดใด ให้ถือว่าข้าพเจ้าผิดนัดทุกงวด ยอมให้สทกรณี.....จำกัดฟ้องบังคับคดีได้ทันที โดยมีต้องบอกกล่าวทวงถามอีก

เพื่อเป็นหลักฐาน ข้าพเจ้าจึงลงลายมือชื่อต่อหน้าพยาน

ลงชื่อ.....ลูกหนี้

(.....)

ลงชื่อ.....เจ้าหนี้

(.....)

ลงชื่อ.....พยาน

(.....)

ลงชื่อ.....พยาน

(.....)

อายุความ

อายุความ คือ การที่กฎหมายกำหนดไว้เพื่อให้คู่กรณีดำเนินการเรียกร้องสิทธิต่อกันภายในกำหนดระยะเวลาตามกำหนดนั้น หากคู่กรณีไม่ใช้สิทธิเรียกร้องภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้ มีผลทำให้คู่กรณีสูญเสียสิทธิเรียกร้องต่อกัน หรือ ที่เรียกว่า “คดีขาดอายุความ”

กรณีที่เจ้าหนี้มิได้ใช้สิทธิเรียกร้องจากลูกหนี้ตามกำหนด เจ้าหนี้นี้ย่อมไม่สามารถเรียกร้องจากลูกหนี้ได้อีก เว้นแต่ในกรณีลูกหนี้มิได้ยกอายุความขึ้นต่อสู้ ซึ่งถือว่าเป็นการละประโยชน์แห่งอายุความอย่างหนึ่ง

อายุความที่สหกรณ์ควรทราบมีดังต่อไปนี้

๑. การกู้ยืมเงิน โดยปกติอายุความฟ้องร้องเรียกเงินกู้ตามสัญญา มีกำหนดอายุความ ๑๐ ปี เว้นเสียแต่การชำระหนี้เงินต้นเป็นงวด ๆ มีกำหนดอายุความเพียง ๕ ปีนับแต่วันผิดชำระหนี้

๒. การจำนอง เมื่อมีการบอกกล่าวบังคับจำนองแล้ว สิทธิจำนองยังคงอยู่ตลอดไป แม้ว่าหนี้ประธานจะหมดอายุความแล้ว เจ้าหนี้ก็ยังสามารถฟ้องร้องบังคับจำนองได้ เพราะสิทธิจำนองยังคงอยู่ตลอดไปจนกว่าหนี้ประธานจะได้รับชำระ มิได้หมดไปตามอายุความของหนี้ประธานด้วย แต่การจะใช้สิทธินั้นบังคับให้ชำระดอกเบี้ยที่ค้างย่อนหลังเกินห้าปีขึ้นไปไม่ได้

๓. การจำนำ ก็เช่นเดียวกันกับจำนอง กล่าวคือเมื่อมีการบอกกล่าวบังคับจำนำแล้ว สิทธิจำนำยังคงอยู่ตลอดไป แม้ว่าหนี้ประธานจะหมดอายุความแล้ว แต่สิทธิจำนำยังคงอยู่ตลอดไปไม่หมดไปตามอายุความด้วย แต่ทั้งนี้ จะใช้สิทธินั้นบังคับให้ชำระดอกเบี้ยที่ค้างย่อนหลังเกินห้าปีขึ้นไปไม่ได้

๔. การค้าประกัน มิได้กำหนดไว้จึงใช้หลักทั่วไป คือ อายุความ ๑๐ ปี

๕. ดอกเบี้ย ดอกเบี้ยที่ค้างส่งหรือที่มีการค้างชำระก่อนที่มีการฟ้องร้องคดี มีอายุความ ๕ ปี เช่น ถ้าค้างส่งดอกเบี้ยเป็นเวลา ๑๐ ปีเต็มจนถึงวันฟ้องดอกเบี้ยที่ค้างส่งเกินกว่า ๕ ปีได้แก่ใน ๕ ปีหลัง ไม่สามารถเรียกจากลูกหนี้ได้ คงเรียกได้เฉพาะ ๕ ปีแรกก่อนวันฟ้องเท่านั้น

ตัวอย่าง นายแดงนำที่ดินไปจำนองไว้กับนายดำ เป็นเงิน ๑ ล้านบาท กำหนดชำระคืนในวันที่ ๑ มกราคม ๒๕๓๕ เมื่อถึงกำหนดชำระแล้วนายดำมิได้ติดตามทวงถามจากนายแดง เลยจนถึงวันที่ ๑ มกราคม ๒๕๔๘ จึงได้บังคับจำนอง ซึ่งหนี้เงินกู้ยืมนั้นต้องฟ้องชำระภายใน ๑๐ ปีนับแต่วันที่ถึงกำหนดชำระ ซึ่งกรณีหนี้เงินกู้ยืมนี้ได้ขาดอายุความไปนานแล้ว แต่นายแดงยังคงต้องรับผิดชอบตามสัญญาจำนองอยู่ เพราะแม้หนี้เงินกู้จะขาดอายุความ แต่สิทธิตามสัญญาจำนองยังคงอยู่มิได้หมดตามอายุความไปด้วย นายดำจึงมีสิทธิที่จะบังคับจำนองที่ดินดังกล่าวได้ แต่นายดำจะบังคับจำนองในส่วนดอกเบี้ยที่ค้างชำระเกิน ๕ ปีไม่ได้

อายุความสะดุดหยุดลง

อายุความสะดุดหยุดลง คือ การที่มีพฤติการณ์ทำให้อายุความซึ่งกำลังเดินอยู่หยุดลง ไม่มีการนับอายุต่อไป ซึ่งผลที่ตามมาคือไม่นับระยะเวลาที่เดินมาจนถึงเวลาที่อายุความสะดุดหยุดลง โดยถือว่าอายุความที่ผ่านมามีทั้งหมดเท่าใดให้ตัดทิ้งทั้งหมด เมื่อเหตุอันทำให้อายุความสะดุดหยุดลงนั้นสิ้นสุดลงไปเมื่อใด ก็จะทำให้นับอายุความขึ้นใหม่

สาเหตุที่ทำให้อายุความสะดุดหยุดลงเกิดจากการที่ลูกหนี้รับสภาพหนี้ต่อเจ้าหนี้ตามสิทธิเรียกร้อง โดยทำเป็นหนังสือรับสภาพหนี้ ชำระหนี้ให้บางส่วน ชำระดอกเบี้ย ให้ประกันหรือกระทำการใด ๆ ที่เป็นการแสดงให้เห็นว่าเป็นการยอมรับสภาพหนี้ตามสิทธิเรียกร้อง หรือแม้แต่การที่เจ้าหนี้ฟ้องร้องคดีหรือการทำการใด ๆ ที่เป็นการฟ้องร้องคดี ระยะเวลาที่ได้ผ่านมาหรือล่วงมาแล้ว

ในระหว่างนั้นก็ตัดทิ้งไป ไม่นับเข้ามาคำนวณในกำหนดระยะเวลาแห่งอายุความด้วย ทำให้อายุความสะดุดหยุดลงและจะต้องมีการนับอายุความขึ้นมาใหม่อีกครั้งหนึ่ง เช่น การที่นายดำกู้เงินนายไข่ไปต่อมามี ๘ ปี นายดำได้ทำหนังสือรับสภาพหนี้ให้กับนายไข่ ย่อมทำให้อายุความที่เดินมา ๘ ปีนั้นสะดุดหยุดลง และนับเริ่มต้นใหม่นับแต่วันที่นายดำได้ทำหนังสือรับสภาพหนี้ขึ้น หรือในกรณีที่อายุความได้ดำเนินมาถึงปีที่ ๘ แล้ว นายไข่ได้ยื่นฟ้องนายดำเพื่อเรียกเงินตามสิทธิเรียกร้องที่มีต่อนายดำ หากศาลพิพากษาให้นายไข่เป็นฝ่ายชนะคดี ถือว่าอายุความที่เดินมาตั้งแต่ต้นจนถึงวันที่ศาลมีคำพิพากษาให้ตัดทิ้งไปหมด และเริ่มนับอายุความใหม่ตั้งแต่นั้นเป็นต้นไป

การสละประโยชน์อายุความ คือ หนี้นั้นได้หมดอายุความไปแล้ว แต่ลูกหนี้มิได้นำอายุความนั้นขึ้นต่อสู้หรือลูกหนี้ทำหนังสือรับสภาพความผิดให้แก่เจ้าหนี้ หากในกรณีที่ลูกหนี้ถูกฟ้องคดีเพื่อเรียกร้องให้ลูกหนี้ชำระหนี้ แต่ลูกหนี้ไม่ต่อสู้เรื่องอายุความถือว่าลูกหนี้ได้สละประโยชน์แห่งอายุความนั้นแล้ว

การสละประโยชน์อายุความนั้น แม้ลูกหนี้ไม่ยกขึ้นต่อสู้ แต่ก็ไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิของบุคคลภายนอกหรือผู้ค้ำประกัน แต่ถ้าผู้ค้ำประกันไม่ยกอายุความต่อสู้กับเจ้าหนี้แล้วผู้ค้ำประกันชำระหนี้ไป ผู้ค้ำประกันจะฟ้องไล่เบี้ยเอาแก่ลูกหนี้ไม่ได้

การดำเนินฟ้องร้องให้ลูกหนี้ชำระหนี้

เมื่อเจ้าหนี้ดำเนินการติดตามทวงถามแก่ลูกหนี้แล้ว แต่ลูกหนี้ยังไม่ชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ เมื่อเจ้าหนี้จะฟ้องร้องเรียกหนี้ที่ค้างชำระ เจ้าหนี้ต้องเตรียมการให้พร้อมไม่ว่าทั้งพยานหลักฐาน พยานเอกสาร พยานบุคคล เช่น หนังสือสัญญา หนังสือจำนอง หนังสือบอกกล่าวทวงถาม ซึ่งในการฟ้องร้องนี้หากเป็นกรณีสหกรณ์ สหกรณ์จะฟ้องคดีเองก็ได้แต่ต้องมอบหมายให้กรรมการหรือผู้จัดการเป็นผู้แทนนิติบุคคล⁵ มิใช่มอบอำนาจอย่างที่ทำกันทั่วไป⁶

การฟ้องร้องคดีเรียกหนี้ที่ค้างชำระของสหกรณ์นั้น ต้องฟ้องต่อศาลที่สมาชิกลูกหนี้มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตอำนาจศาลนั้นหรือต่อศาลที่มีมูลคดีเกิดขึ้น และต้องจัดเตรียมเอกสารเพื่อการดำเนินคดีดังต่อไปนี้

๑. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับมูลหนี้ เช่น หนังสือสัญญา หนังสือบอกกล่าวทวงถาม

⁵ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

มาตรา ๗๐ นิติบุคคลต้องมีผู้แทนคนหนึ่งหรือหลายคน ทั้งนี้ตามที่กฎหมายข้อบังคับ หรือตราสารจัดตั้งได้กำหนดไว้

ความประสงค์ของนิติบุคคลย่อมแสดงออกโดยผู้แทนของนิติบุคคล

พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๕๒

มาตรา ๕๑ ให้คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์เป็นผู้ดำเนินการและเป็นผู้แทนสหกรณ์ในกิจการอันเกี่ยวกับบุคคลภายนอก เพื่อการนี้คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์จะมอบหมายให้กรรมการคนหนึ่งหรือหลายคนหรือผู้จัดการทำการแทนก็ได้

⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

มาตรา ๖๐ คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือผู้แทนโดยชอบธรรมในกรณีที่คู่ความเป็นผู้ไร้ความสามารถ หรือผู้แทนในกรณีที่คู่ความเป็นนิติบุคคล จะว่าความด้วยตนเองและดำเนินกระบวนการพิจารณาทั้งปวงตามที่เห็นสมควร เพื่อประโยชน์ของตน หรือจะแต่งตั้งทนายความคนเดียวหรือหลายคนให้ว่าความและดำเนินกระบวนการพิจารณาแทนตนก็ได้

ถ้าคู่ความ หรือผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้แทน ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ทำหนังสือมอบอำนาจให้บุคคลใดเป็นผู้แทนตนในคดี รับมอบอำนาจเช่นนั้นจะว่าความอย่างทนายความไม่ได้ แต่ย่อมตั้งทนายความเพื่อดำเนินกระบวนการพิจารณาได้

๒. รายงานการประชุมที่แต่งตั้งให้เป็นผู้แทนสหกรณ์
 ๓. ใบแต่งตั้งนายความหากไม่ได้ดำเนินคดีด้วยตนเอง
 ๔. รวบรวมเอกสารในการคำนวณยอดหนี้
 ๕. หนังสือรับรองนิติบุคคลหรือหนังสือรับรองการจดทะเบียนของสหกรณ์
 ๖. สำเนาทะเบียนบ้านหรือใบรับรองรายการทะเบียนราษฎรของจำเลย ไม่ควรเกิน ๑ เดือน (จากฐานข้อมูลการทะเบียน สำนักทะเบียนกลาง กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย)
- ในปัจจุบันคดีที่สหกรณ์ฟ้องสมาชิกลูกหนี้และผู้ค้ำประกันนั้นเป็นคดีผู้บริโภคตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๕๑

การฟ้องคดีผู้บริโภค

โจทก์จะฟ้องด้วยวาจาหรือเป็นหนังสือก็ได้ ในกรณีที่โจทก์ประสงค์จะฟ้องด้วยวาจา ให้เจ้าพนักงานคดีจัดให้มีการบันทึกรายละเอียดแห่งคำฟ้องแล้วให้โจทก์ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญ

คำฟ้องต้องมีข้อเท็จจริงที่เป็นเหตุแห่งการฟ้องคดีรวมทั้งคำขอบังคับชัดเจนพอที่จะทำให้เข้าใจได้ หากศาลเห็นว่าคำฟ้องนั้นไม่ถูกต้องหรือขาดสาระสำคัญบางเรื่อง ศาลอาจมีคำสั่งให้โจทก์แก้ไขคำฟ้องในส่วนนั้นให้ถูกต้องหรือชัดเจนขึ้นก็ได้

เมื่อศาลสั่งรับคำฟ้องแล้ว ให้ศาลกำหนดวันนัดพิจารณาโดยเร็ว และออกหมายเรียกจำเลยให้มาศาลตามกำหนดนัดเพื่อการไต่ถามไต่สวน ให้การ และสืบพยานในวันเดียวกัน ทั้งนี้ ให้ศาลส่งสำเนาคำฟ้องหรือสำเนาบันทึกคำฟ้องให้จำเลย และสั่งให้โจทก์มาศาลในวันนัดพิจารณานั้นด้วย

จำเลยจะยื่นคำให้การเป็นหนังสือก่อนวันนัดพิจารณาตามวรรคหนึ่งก็ได้

การพิจารณาคดี

ในวันนัดพิจารณา เมื่อโจทก์และจำเลยมาพร้อมกันแล้วให้เจ้าพนักงานคดีหรือบุคคลที่ศาลกำหนดหรือที่คู่ความตกลงกันทำการไต่ถามไต่สวนให้คู่ความได้ตกลงกันหรือประนีประนอมยอมความกันก่อน ในการไต่ถามไต่สวน ถ้าคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอหรือผู้ไต่ถามไต่สวนเห็นสมควร

ผู้ไต่ถามไต่สวนจะสั่งให้ดำเนินการเป็นการลับเฉพาะต่อหน้าตัวความทุกฝ่ายหรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งก็ได้

ถ้าคู่ความไม่อาจตกลงกันหรือไม่อาจประนีประนอมยอมความกันได้ และจำเลยยังไม่ได้ยื่นคำให้การ ให้ศาลจัดให้มีการสอบถามคำให้การของจำเลยโดยจำเลยจะยื่นคำให้การเป็นหนังสือหรือจะให้การด้วยวาจาก็ได้ ในกรณีที่ยื่นคำให้การเป็นหนังสือ หากศาลเห็นว่าคำให้การดังกล่าวไม่ถูกต้องหรือขาดสาระสำคัญบางเรื่อง ศาลอาจมีคำสั่งให้จำเลยแก้ไขคำให้การในส่วนนั้นให้ถูกต้องหรือชัดเจนขึ้นก็ได้ ในกรณีให้การด้วยวาจา ให้ศาลจัดให้มีการบันทึกคำให้การนั้นและให้จำเลยลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญ

ถ้าจำเลยไม่ให้การตามวรรคหนึ่ง และไม่ได้รับอนุญาตจากศาลให้ขยายระยะเวลายื่นคำให้การให้ถือว่าจำเลยขาดนัดยื่นคำให้การ

เมื่อโจทก์ได้ทราบคำสั่งให้มาศาลแล้วไม่มาในวันนัดพิจารณาโดยไม่ได้รับอนุญาตจากศาลให้เลื่อนคดี ไม่ว่าจำเลยจะมาศาลหรือไม่ ให้ถือว่าโจทก์ไม่ประสงค์จะดำเนินคดีต่อไป ให้ศาลมีคำสั่งจำหน่ายคดีออกเสียจากสารบบความ เว้นแต่ตามพฤติการณ์แห่งคดี

ศาลจะเห็นสมควรให้พิจารณาและชี้ขาดตัดสินคดีนั้นไปฝ่ายเดียว โดยให้ถือว่าโจทก์ขาดนัดพิจารณา

เมื่อจำเลยได้รับหมายเรียกให้มาศาลตามมาตรา ๒๔ แล้วไม่มาในวันนัดพิจารณาโดยไม่ได้รับอนุญาตจากศาลให้เลื่อนคดี ถ้าจำเลยไม่ได้ยื่นคำให้การไว้ ให้ถือว่าจำเลยขาดนัดยื่นคำให้การแต่เพียงอย่างเดียว แต่ถ้าจำเลยได้ยื่นคำให้การไว้ก่อนหรือในวันนัดดังกล่าว ให้ถือว่าจำเลยขาดนัดพิจารณา

ถ้าคู่ความฝ่ายใดไม่มาศาลในวันนัดอื่นที่มีใช้วันนัดพิจารณาครั้งแรก ให้ถือว่าคู่ความฝ่ายนั้นสละสิทธิการดำเนินกระบวนการพิจารณาของตนในนัดนั้นและทราบกระบวนการพิจารณาที่ศาลได้ดำเนินไปในนัดนั้นด้วยแล้ว

ประเด็นข้อพิพาทข้อใดจำเป็นต้องพิสูจน์ถึงข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับการผลิต การประกอบ การออกแบบ หรือส่วนผสมของสินค้า การให้บริการ หรือการดำเนินการใด ๆ ซึ่งศาลเห็นว่าข้อเท็จจริงดังกล่าวอยู่ในความรู้เห็นโดยเฉพาะของคู่ความฝ่ายที่เป็นผู้ประกอบธุรกิจ ให้ภาระการพิสูจน์ในประเด็นดังกล่าวตกอยู่กับคู่ความฝ่ายที่เป็นผู้ประกอบธุรกิจนั้น

ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งให้สืบพยาน ให้ศาลสอบถามคู่ความฝ่ายที่จะต้องนำพยานเข้าสืบว่า ประสงค์จะอ้างอิงพยานหลักฐานใดแล้วบันทึกไว้หรือสั่งให้คู่ความจัดทำบัญชีระบุพยานยื่นต่อศาลภายในระยะเวลาตามที่เห็นสมควรก็ได้

ก่อนการสืบพยาน ให้ศาลแจ้งประเด็นข้อพิพาทให้คู่ความทราบและจะกำหนดให้คู่ความฝ่ายใดนำพยานมาสืบก่อนหรือหลังก็ได้

เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมในอันที่จะให้ได้ความแจ้งชัดในข้อเท็จจริงแห่งคดี ให้ศาลมีอำนาจเรียกพยานหลักฐานมาสืบได้เองตามที่เห็นสมควร ในการนี้ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้เจ้าพนักงานคดีตรวจสอบและรวบรวมพยานหลักฐานที่จำเป็นแล้วรายงานให้ศาลทราบ รวมทั้งมีอำนาจเรียกสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค หน่วยงาน หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องมาให้ข้อมูลหรือให้จัดส่งพยานหลักฐานเพื่อประกอบการพิจารณาได้ พยานหลักฐานที่ได้มาต้องให้คู่ความทุกฝ่ายทราบและไม่ตัดสิทธิคู่ความในอันที่จะโต้แย้งพยานหลักฐานดังกล่าว

ในการสืบพยานไม่ว่าจะเป็นพยานที่คู่ความฝ่ายใดอ้างหรือที่ศาลเรียกมาเอง ให้ศาลเป็นผู้ซักถามพยาน คู่ความหรือทนายความจะซักถามพยานได้ต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากศาลให้ศาลมีอำนาจซักถามพยานเกี่ยวกับข้อเท็จจริงใด ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับคดีแม้จะไม่มีคู่ความฝ่ายใดยกขึ้นอ้างก็ตาม

การนั่งพิจารณาสืบพยาน

ศาลจะนั่งพิจารณาคดีติดต่อกันไปโดยไม่เลื่อนคดีจนกว่าจะเสร็จการพิจารณา เว้นแต่มีเหตุจำเป็นอันมิอาจก้ำกั้วลงเสียได้ ศาลจะมีคำสั่งเลื่อนได้ครั้งละไม่เกินสิบห้าวัน

ศาลอาจขอให้ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญมาให้ความเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาพิพากษาคดีได้ แต่ต้องให้คู่ความทุกฝ่ายทราบและให้โอกาสคู่ความตามสมควรในอันที่จะขอให้เรียก

ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญฝ่ายตนมาให้ความเห็นโต้แย้งหรือเพิ่มเติมความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญดังกล่าว

เมื่อได้สืบพยานหลักฐานตามที่จำเป็นและคู่ความได้แถลงการณ์ ถ้าหากมีเสร็จแล้ว ให้ถือว่า การพิจารณาเป็นอันสิ้นสุดและให้ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งโดยเร็ว แต่ตราใดที่ยังมิได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่ง หากศาลเห็นว่าเป็นการจำเป็นที่จะต้องนำพยานหลักฐานมาสืบเพิ่มเติม เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ให้ศาลทำการสืบพยานหลักฐานต่อไปได้ ซึ่งอาจรวมทั้งการเรียกพยานที่สืบแล้วมาสืบใหม่ด้วย โดยไม่ต้องมีฝ่ายใดร้องขอ

คำพิพากษาและคำสั่งชี้ขาดตัดสินคดี

คำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดตัดสินคดี อย่างน้อยต้องแสดงข้อเท็จจริงที่ฟังได้โดยสรุปและคำวินิจฉัยในประเด็นแห่งคดีพร้อมด้วยเหตุผลแห่งคำวินิจฉัยนั้น

การทำสัญญาประนีประนอมยอมความ

การทำสัญญาประนีประนอมยอมความต้องมีการทำหลักฐานเป็นหนังสือ ในกรณีที่เจ้าหนี้ลูกหนี้หรือคู่ความแต่ละฝ่ายตกลงกันได้ที่จะชำระหนี้กันอย่างไร สามารถกระทำได้ดังนี้ คือ

๑. การทำสัญญาประนีประนอมยอมความนอกศาล อาจจะตกลงทำสัญญายอมกันนอกศาลด้วยความสมัครใจของทั้งสองฝ่าย แต่หากฝ่ายใดไม่ปฏิบัติตามสัญญา ต้องนำมาฟ้องร้องต่อศาลอีกครั้งหนึ่ง

๒. การทำสัญญาประนีประนอมยอมความในศาล เป็นการทำสัญญายอมกันต่อหน้าศาลเมื่อทำแล้ว ถือว่าผูกพันทั้งสองฝ่าย หากฝ่ายหนึ่งผิดสัญญา อีกฝ่ายหนึ่งบังคับแก่ฝ่ายที่ผิดสัญญาได้ทันที ไม่ต้องนำคดีมาฟ้องร้องคดีอีกครั้งหนึ่ง

การบังคับคดี

เมื่อศาลพิพากษาคดีแล้วให้จำเลยชำระหนี้แก่โจทก์ ศาลจะออกคำบังคับกำหนดวิธีการที่จะปฏิบัติตามคำบังคับไปให้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา แต่ถ้าในวันนั้นลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้อยู่ในศาลด้วยในขณะที่ศาลมีคำบังคับ ศาลก็จะสั่งให้ลูกหนี้ลงลายมือชื่อรับทราบคำพิพากษานั้นไว้เลย ซึ่งคำบังคับจะมีการกำหนดให้ชำระหนี้ภายในกี่วัน หากมิได้ชำระหนี้แล้ว ต้องมีการยึดอายัดทรัพย์สิน หากครบกำหนดจำเลยไม่ชำระหนี้ให้แก่โจทก์ โจทก์ต้องยื่นคำขอต่อศาลให้ศาลออกหมายบังคับคดี ศาลก็จะมีการออกหมายบังคับคดีและแจ้งไปยังเจ้าพนักงานบังคับคดีเพื่อแต่งตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดีเป็นผู้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินหรือจับจำเลย แต่หากจำเลยอุทธรณ์คำพิพากษาและยื่นคำร้องเพื่อขอทุเลาการบังคับคดีเพื่อรอให้ศาลบังคับคดีไว้ก่อนจนกว่าจะมีคำพิพากษายืนตามศาลชั้นต้น หากศาลอนุญาตให้ทุเลา จำเลยก็จะต้องนำหลักประกันวางต่อศาล แต่หลักประกันนี้ต้องเพียงพอต่อจำนวนเงินที่จำเลยต้องชดใช้แก่โจทก์

การคิดค่าทนายความ

การคิดค่าทนายความนั้น ไม่ว่าจะเป็นการดำเนินคดีหรือการต่อสู้คดีในชั้นตอนต่าง ๆ ทนายความแต่ละคนหรือแต่ละสำนักงานมีวิธีการคิดแตกต่างกันไป วิธีการที่คิดเป็นที่นิยมคือ การคิดค่าทนายความตามระยะเวลาในการทำงาน หรือคิดเป็นรายชั่วโมง หรือการคิดเป็นร้อยละจากจำนวนเงินที่เรียกจากจำเลยหรือลูกหนี้และการคิดเป็นค่าจ้างเหมาเป็นรายคดี

การทวงหนี้ในกรณีที่ลูกหนี้ตาย

ในกรณีที่ลูกหนี้ตาย มักจะมีการถามกันอยู่เสมอว่า เจ้าหนี้จะสามารถเรียกร้องให้ใครชำระหนี้ได้บ้าง ซึ่งโดยหลักกฎหมายแล้วเมื่อลูกหนี้ตาย ทรัพย์ต่าง ๆ ของลูกหนี้ย่อมตกเป็นมรดกและกองมรดกนั้นย่อมตกทอดแก่ทายาทโดยสิทธิตามกฎหมายหรือโดยพินัยกรรม ถ้าเจ้ามรดกมีแต่หนี้สินไม่มีทรัพย์สินเลย หรือหนี้สินมีจำนวนมากกว่าทรัพย์สิน ทายาทไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบเกินกว่าทรัพย์มรดกที่ได้รับมา กฎหมายให้สิทธิเจ้าหนี้กองมรดกบังคับสิทธิเรียกร้องต่อทายาทคนใดก็ได้ ในกรณีที่มรดกยังมีได้แบ่งปันกัน เจ้าหนี้มีสิทธิฟ้องทายาทคนใดหรือทั้งหมดก็ได้ แต่ถ้าหากมรดกนั้นมิใช่ผู้จัดการมรดก เจ้าหนี้ต้องเรียกเข้ามาในคดีหรือฟ้องผู้จัดการมรดกเข้ามาเป็นจำเลย หากมีการแบ่งมรดกแล้ว เจ้าหนี้อาจเรียกให้ทายาทคนใดคนหนึ่งชำระหนี้ได้เพียงไม่เกินทรัพย์มรดกที่ทายาทคนนั้นได้รับไป

ทายาทที่ถูกเจ้าหนี้ฟ้องให้รับผิดชอบได้รับทรัพย์มรดกไม่พอชำระหนี้ นั้น เจ้าหนี้จะขอให้บังคับคดีเอาแก่ทายาทคนอื่นที่ไม่ได้ถูกฟ้องเป็นจำเลยให้รับผิดชอบไม่ได้ ดังนั้นในกรณีที่ได้แบ่งมรดกกันแล้วเมื่อเจ้าหนี้ฟ้องให้ทายาทคนใดชำระหนี้ของเจ้ามรดก เจ้าหนี้มีสิทธิเรียกให้ชำระหนี้ได้เพียงไม่เกินทรัพย์มรดกที่ทายาทคนนั้นได้รับไป แต่ไม่มีสิทธิที่จะเรียกร้องบังคับเอาจากทายาทคนอื่นที่ไม่ได้ถูกฟ้องได้

อายุความในกรณีที่ลูกหนี้ตาย กำหนดอายุความฟ้องร้องคดีของหนี้ของผู้ตายไว้เพียง ๑ ปี นับแต่วันที่เจ้าหนี้ได้รู้หรือควรได้รู้ถึงความตายของเจ้ามรดก แต่ทั้งนี้จะต้องไม่เกิน ๑๐ ปี นับแต่วันที่เจ้ามรดกตาย ถ้าหากเจ้ามรดกหรือทายาทผู้ตายผู้มีสิทธิรับมรดกทั้งหมดได้ทำหนังสือรับสภาพหนี้ไว้แก่เจ้าหนี้แล้ว อายุความเริ่มนับใหม่ตามมูลหนี้เดิม คือ ๑๐ ปี

การโกงเจ้าหนี้

ประมวลกฎหมายอาญากำหนดพฤติกรรมของลูกหนี้ที่ถือว่าการโกงเจ้าหนี้ไว้ว่า หากบุคคลใดกระทำการที่ไม่ให้เจ้าหนี้ของตน หรือของผู้อื่นได้รับการชำระหนี้ทั้งหมดหรือเพียงบางส่วน ซึ่งจะได้ใช้หรือจะใช้สิทธิเรียกร้องทางศาลให้ชำระหนี้ ย้ายไปเสีย ซ่อนเร้น หรือโอนไปให้แก่ผู้อื่นในทรัพย์นั้น แกล้งให้ตนเองนั้นเป็นหนี้จำนวนใดที่ไม่เป็นความจริงก็ดี ผู้นั้นมีความผิดทางอาญาฐานโกงเจ้าหนี้ ซึ่งมีความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๒ ปี หรือ ปรับไม่เกิน ๔,๐๐๐ บาท หรือจำคุกทั้งปรับ

คำว่า “หนี้” นี้มิได้หมายถึงหนี้เงินเท่านั้น แต่หมายความรวมถึงหนี้ที่เป็นหน้าที่กระทำการด้วย

[illegible]